

JOANNA DUDA**Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie****STRATEGIE FINANSOWANIA DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ POLSKICH
MSP NA RYNKU UNII EUROPEJSKIEJ****1. Wprowadzenie**

Zgodnie z trendem obserwowanym od 2001 roku rosły przychody oraz zyski przedsiębiorstw polskich z tym, że w 2008 roku tempo to zostało spowolnione. Porównując rok 2008 do 2007 wzrost zysków ukształtował się na poziomie ok. 12%. Wzrosty te były kontynuacją trendów z lat 2003-2007, kiedy to średnioroczny wzrost zysków dla omawianej grupy przedsiębiorstw wynosił ok. 15%. Pomimo wyhamowania tendencji wzrostowej polski sektor MSP odnotował poprawę wyniku finansowego brutto. Analizując wynik finansowy w sektorze przedsiębiorstw można wyraźnie zauważyć podział na podmioty mikro i małe oraz średnie i duże. W pierwszej grupie przedsiębiorstw odnotowano wyraźny wzrost zysku analogiczne 20,4% dla podmiotów mikro oraz 16,6% dla przedsiębiorstw małych. Natomiast w przedsiębiorstwach średnich i dużych odnotowano spadek. Odpowiednio o 3,5% i 13%.

Dane dla 2009 roku odnośnie wyniku finansowego brutto wskazują na wyraźny jego wzrost w stosunku do roku 2008 (o 15,6%). Wzrost przychodów w 2009 roku w sektorze przedsiębiorstw spowodowany był głównie wzrostem w grupie przedsiębiorstw dużych (o 24,2%) oraz w mniejszym stopniu firm średnich (o 10,7%). Wyraźny spadek miał natomiast miejsce wśród firm małych (o 4,7%).

Z badań przeprowadzonych przez PKPP Lewiatan wynika, że od 2006 r. blisko połowa MSP osiąga wyższe przychody ze sprzedaży niż w latach poprzednich. Prawie połowa osiąga także co roku wyższe zyski. Maleje liczba tych MSP, które tracą udziały w rynku. Coraz więcej firm inwestuje w rzeczowy majątek trwały. Jednocześnie osiągają to przy niewielkim poziomie zadłużenia. W 2008 r. 70% MSP nie miało żadnych zobowiązań, ani kredytowych, ani handlowych. Finansowało się w 100% ze środków własnych. Niespełna 3% firm korzystało z funduszy unijnych.

Jednocześnie większość przedsiębiorców deklaruje, że posiada zdolność kredytową, ale nie planuje zaciągać kredytu bankowego, tylko 13% respondentów planowała w 2008 roku zaciągnięcie kredytu. Jednak ze względu na kryzys gospodarczy banki znacznie zaostryżyły kryteria przyznawania kredytów i w 2008 roku ponad połowa przedsiębiorców z sektora MSP otrzymała od banków decyzję odmowną. Prawie 70% przedsiębiorców w latach 2005-2008 nie zaciągało żadnych kredytów bankowych¹

Polskie małe i średnie przedsiębiorstwa mają problemy z pozyskaniem kapitałów obcych, co skutkuje finansowaniem inwestycji, głównie z wykorzystaniem kapitałów wła-

¹ Duda J., *Decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw polskich z sektora MSP, [w:] prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław, 2009.*

snych. Stąd też w niniejszym referacie podjęto próbę określenia strategii finansowania działalności inwestycyjnej polskiego sektora MSP.

2. Strategie finansowania działalności przedsiębiorstw – ujęcie teoretyczne

W znaczeniu ogólnym pojęcie strategii oznacza naczelną orientację gospodarczą, społeczną, militarną i in., która wyraża dominujący kierunek działania danego systemu. Ta naczelną orientacja jest główną linią i zarazem wytyczną postępowania kierownictwa systemu w związku z sytuacjami jakie zachodzą w otoczeniu i przy uwzględnieniu własnego potencjału kadrowego, organizacyjnego, finansowego i techniczno-produkcyjnego. Należy podkreślić, że strategia w wymiarze podstawowym ma zawsze charakter kompleksowy, ponieważ jest projektem przyszłej organizacji i funkcjonowania całego systemu².

Strategia jest niezbędnym elementem skutecznego rozwoju organizacji, ponieważ wprowadza planowość i racjonalność. Należy jednak pamiętać, że nie ma jednej uniwersalnej strategii, którą można stosować w każdych warunkach.

Definicję strategii należy rozpatrywać w dwóch aspektach: w znaczeniu ogólnym, co zostało przedstawione powyżej i finansowym, co zostanie zaprezentowane poniżej. Wśród strategii finansowania można wyróżnić trzy podejścia.³ Konserwatywną strategię finansowania, która polega na finansowaniu działań przede wszystkim ze środków własnych, utrzymywania wysokiego stanu gotówki i zapasów materiałów do produkcji. Przedsiębiorstwo zaciąga wówczas wysokie i długoterminowe kredyty, rosną koszty finansowe i wysoki jest poziom stanu należności. Nie wykorzystuje się pozytywnego efektu dźwigni finansowej. Strategia agresywna jest natomiast odwrotnością strategii konserwatywnej i polega na wykorzystywaniu obcych źródeł finansowania dla przedsięwzięć firmy, co sprzyja minimalizacji kosztów finansowych. Wykorzystuje się głównie kredyty krótkoterminowe, stosuje się restrykcyjne podejście do odbiorców i wykorzystuje się efekt dźwigni finansowej. Jednak zbyt duże obciążenie kredytami grozi trudnościami w pozyskaniu nowych kredytów i zwiększeniem kosztów finansowych. Trzecie podejście to strategia umiarkowana, która jest formą pośrednią pomiędzy dwoma wyżej wymienionymi. W tej strategii korzysta się z obcych źródeł i dostosowuje się je do możliwości firmy. Działalność innowacyjna związana jest zawsze z dużymi nakładami, długim okresem zwrotu i podwyższonym stopniem ryzyka. Dlatego też bardzo ważny jest dobór odpowiedniej strategii finansowania rozwoju przedsiębiorstwa.

Za strategię finansowania przyjmuje się dobór odpowiedniej kompozycji źródeł, na które mogą składać się kapitały własne i/lub obce w odpowiednich proporcjach, dlatego też w poniższej części artykułu zostanie przedstawiona struktura inwestycji oraz źródła ich finansowania w polskim oraz małopolskim sektorze MSP.

3. Finansowanie działalności inwestycyjnej polskich MSP w latach 1999-2009

W latach 1999-2009 głównym źródłem finansowania inwestycji był kapitał własny pochodzący z zysku zatrzymanego i kapitału wniesionego przez właścicieli. Drugim źródłem finansowania był kredyt bankowy. W latach 1999-2000 większy odsetek

² Stabryła A., *Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce firmy*, PWN, Warszawa-Kraków 2000, s. 39.

³ Okoń – Horodyńska E., *Narodowy system innowacji w Polsce, AE w Katowicach, Katowice 1998.*

przedsiębiorców korzystał z tego źródła, jednak z czasem banki zaczęły zaostrzać kryteria przyznawania kredytów, głównie ze względu na dużą liczbę kredytów straconych oraz duży odsetek firm funkcjonujących krócej niż jeden rok, które zmuszone były zakończyć prowadzenie działalności gospodarczej. Można również zaobserwować coraz mniejsze zainteresowanie przedsiębiorców leasingiem. Strukturę finansowania inwestycji w polskim sektorze MSP w latach 1999-2009 przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Źródła finansowania działalności polskiego sektora MSP w latach 1999-2009

Wyszczególnienie	Odsetek firm [w:%]						
	1999/ 2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kapitały własne w tym zysk zatrzymany	76	86	69,1	73,1	72,6	74,1	64,8
Kredyt bankowy	38	14,2	16,6	12,7	17,4	12,8	17,7
Leasing	24	12,6	10,5	9,0	6,9	-	8,3
Fundusze UE	0	3,6	1,4	1,9	1,9	6,5	7,3
inne	0	0	2,4	3,3	1,2	2,9	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raporty PKPP Lewiatan: 2004, 2006, 2009, 2010.

Inwestując firmy bazowały głównie na środkach własnych, bo choć w części z nich zadłużenie wzrosło, to trudno jest to uznać za moment przełomowy w konserwatywnym podejściu do finansowania działalności operacyjnej i inwestycyjnej.

Z badań wynika także, że maleje odsetek małych i średnich przedsiębiorców, którzy znacznie zwiększaliby poziom swojego zadłużenia. W latach 2007-2009 ponad połowa respondentów stwierdziła, że nie mają żadnego zadłużenia i nie planują (tab.2).

Tabela 2. Poziom zadłużenia w polskim sektorze MSP w latach 2004-2009

Wyszczególnienie	Zadłużenie [w:] %				
	2004	2005	2006	2007	2009
Znaczny wzrost zadłużenia	11,1	12,8	4,9	7,3	6,0
Bez zmian	36,1	45,7	31,3	31,3	30,5
Znaczny spadek	8,5	8,4	2,8	2,5	7,9
Nie dotyczy	44,3	33,1	61,0	58,9	55,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Żołnierski A. (red.) 2009, PKPP Lewiatan (2009).

W analizowanym okresie można zauważyć również wzrost zainteresowania przedsiębiorców środkami pochodzącymi z funduszy unijnych. Początkowo przedsiębiorcy podchodzili bardzo sceptycznie do możliwości pozyskania środków UE. Większość z nich nawet nie aplikowała o nie (ponad 95%). Jednak w roku 2009, w porównaniu z rokiem 2007, zainteresowanie tą formą współfinansowania inwestycji wzrosło bardzo istotnie – o prawie 15% (tab.3).

Tabela 3. Odsetek małych i średnich przedsiębiorstw aplikujących o środki z funduszy unijnych w latach 2004-2009

Wyszczególnienie	Korzystanie z funduszy unijnych [w:] %				
	2004	2005	2006	2007	2009
Znaczny wzrost współfinansowania ze środków unijnych	3,6	2,7	2,1	3,0	17,9
Bez zmian	7,9	16,9	9,8	11,8	11,3
Znaczny spadek	0,2	0,6	0,0	0,5	0,9
Nie dotyczy	88,2	79,8	8,8	84,6	69,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: PKPK Lewiatan, 2009.

Pośród grupy przedsiębiorstw, które realizowały działania inwestycyjne, w okresie poprzedzającym przystąpienie Polski do UE, ponad 60% małych i średnich przedsiębiorców, inwestowała w komputery i systemy komputerowe. Te decyzje inwestycyjne wydają się być uzasadnione, ponieważ ponad 50% przedsiębiorstw, w tamtym okresie nie posiadała systemów komputerowych ani dostępu do Internetu. Przedsiębiorcy kupowali również maszyny i urządzenia produkcyjne zarówno nowe, jak i używane. W roku 2004 inwestowano także w kupno maszyn i urządzeń o podobnych parametrach produkcyjnych, rozwój sieci sprzedaży, poprawę jakości oferowanych usług, zakup nowoczesnych maszyn i urządzeń produkcyjnych. Przedsiębiorcy kupowali również grunty, szkolili pracowników, modernizowali infrastrukturę biurową oraz inwestowali w celu zmniejszenia kosztów prowadzenia działalności. Czynnikiem motywującym do podjęcia wymienionych inwestycji była przede wszystkim chęć podolania wzmożonej konkurencji na rynku unijnym.

Wyraźna zmiana struktury inwestycji jest widoczna od roku 2005. Większość z nich zaczęła inwestować w nowe maszyny i urządzenia produkcyjne z myślą o wprowadzaniu na rynek nowych produktów i usług. Od 2007 roku można zauważyć niewielki spadek odsetka przedsiębiorstw zainteresowanych inwestycjami w innowacje, co przejawia się w malejącej liczbie inwestujących w maszyny i urządzenia ze względu na nową technologię (tab.4). Powodem rezygnacji z innowacyjnych i zarazem kosztownych inwestycji mógł być mały popyt na rynku polskim na produkty innowacyjne. Wynika to z faktu, iż większość polskich konsumentów przy podjęciu decyzji o zakupie kieruje się ceną.

Tabela 4. Struktura inwestycji w polskim sektorze MSP w latach 2003-2010

Rodzaj inwestycji	Odsetek przedsiębiorstw [w:] %						
	2003	2004	2005	2006	2007-2008	2009	2010
Zakup maszyn i urządzeń ze względu na nową technologię	-	-	32,0	29,3	21,9	21,5	21,5
Zakup maszyn i urządzeń o podobnych parametrach produkcyjnych	42	44	28,1	34,3	17,9	18,6	18,6
Budowa lub zakup budynków	24,5	-	22,4	18,4	14,9	10,8	10,8
Wymiana maszyn/ urządzeń na podobne	-	-	27,9	20,1	10,0	9,0	9,0
Modernizacja środków	41,5	8,5	27,9	23,6	8,4	6,6	6,6

transportu							
Poprawa jakości	-	13,9	25,9	30,6	7,4	7,4	7,4
Wprowadzanie nowych produktów	-	-	30,1	24,3	5,1	4,4	4,4
Dywersyfikacja działalności	-	-	-	-	3,8	1,9	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Raporty PKPP Lewiatan:2006, 2009, 2010, Żołnierski A., Zaduda-Lichota P., 2008.

4. Strategie finansowania małopolskich MSP korzystających z funduszy UE w latach 2006-2008

Powszechnie mówi się o małej konkurencyjności przedsiębiorców szczególnie z grupy przedsiębiorstw mikro. Mali i średni przedsiębiorcy napotykają na wiele barier utrudniających im budowanie odpowiedniej pozycji konkurencyjnej. Oprócz barier prawnych i administracyjnych, jedną z poważniejszych jest bariera kapitałowa. Przedsiębiorcy mają problemy związane z pozyskaniem kapitału zarówno na działalność operacyjną jak i inwestycyjną. Jednak polscy przedsiębiorcy coraz częściej aplikują o środki z funduszy strukturalnych. Dlatego też w tej części referatu zostaną zaprezentowane badania własne autorki przeprowadzone wśród podmiotów uczestniczących w ramach projektu „Mała przedsiębiorczość szansą pracowników przemysłów restrukturyzowanych” realizowanego w ramach Priorytetu 2. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego – działanie 2.5. W projekcie prowadzono działania przyczyniające się do promowania i kreowania nowych podmiotów oraz produktów, poprzez zastosowanie innowacyjnych rozwiązań oraz przezwyciężenie barier utrudniających powstanie i rozwój firm zdolnych je wdrażać. Uczestnicy projektu mogli liczyć na pomoc doradczo-szkoleniową, a także finansową. Z dotacji pokrywanych było 75% kosztów kwalifikowanych inwestycji, a pozostałe 25% stanowiły środki beneficjenta. Projekt był realizowany w dwóch etapach: pierwszy (w 2006 roku) objął 65 osób, oraz etap drugi, który był realizowany w roku 2007 i uczestniczyło w nim 57 osób.

Na zakończenie projektu, w czerwcu 2008 roku, wśród uczestników programu przeprowadzono badania ankietowe z których wynika, że przedsiębiorcy inwestowali przede wszystkim w: informatyzację firm, maszyny i urządzenia produkcyjne, a także w badania nad nowym produktem. Wyniki badań przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Inwestycje realizowane przez mikro przedsiębiorców w Małopolsce

Wyszczególnienie	Odsetek przedsiębiorców w [%]		
	2006	2007	2008
Nowe technologie (nie starsze niż 3 lata)	0	0	0
Maszyny, urządzenia produkcyjne o podobnych parametrach	14	7	14
Maszyny i urządzenia ze względu na nową technologię	0	29	14
Licencje, patenty	7	0	0
Ochronę środowiska	0	7	0
Badania nad nowym produktem	14	21	14
Poprawa jakości oferowanych dóbr	7	14	14
Informatyzację firmy	29	21	14

Mam dostęp do Internetu	36	21	36
Modernizację infrastruktury biurowej	14	21	21
Wprowadzanie nowych produktów na rynek	21	29	36

Źródło: badania własne.

W analizowanym okresie ankietowani przedsiębiorcy finansowali inwestycje przede wszystkim z kapitałów własnych oraz ze względu na specyfikę badanej grupy, z funduszy strukturalnych pochodzących z opisanego powyżej programu. Część z nich korzystała także z kredytów bankowych. Wyniki badań przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 6. Źródła finansowania inwestycji małopolskich MSP w latach 2006-2008

Wyszczególnienie	Odsetek firm [w:%]		
	2006	2007	2008
Kapitały własne	57	71	57
Emisja akcji	0	0	0
Zysk zatrzymany	0	0	0
Kredyt bankowy	21	21	7
Leasing	0	14	7
Fundusze UE	50	29	43
Venture capital	0	0	0

Źródło: badania własne.

Jak wynika z tabeli 6 inwestycje finansowano głównie z kapitału własnego i z tego względu, że są to przedsiębiorcy, którzy starali się o dofinansowanie z funduszy unijnych, korzystali z tych właśnie środków. Natomiast z kredytów bankowych korzystał niewielki odsetek respondentów. W latach 2006-2007 korzystało z tego źródła: po 21%, a w roku 2008 tylko 7% ankietowanych. Przedsiębiorcy wskazali również, że główną barierą pozyskania kredytów bankowych jest ich wysokie oprocentowanie (43%). Spory odsetek badanych firm nie miał płynności finansowej (36%), głównie ze względu na krótki okres funkcjonowania na rynku. 14% respondentów stwierdziło, że pozyskanie kredytu bankowego jest w ich przypadku utrudnione ze względu na skomplikowane procedury bankowe oraz długi czas oczekiwania na decyzje o przyznaniu kredytu.

5. Źródła finansowania działalności inwestycyjnej małopolskich mikro przedsiębiorstw w latach 2009-2010

W tej części referatu, zostaną zaprezentowane wyniki badań własnych autorki przeprowadzone w Małopolsce wśród mikro przedsiębiorców, którzy aplikowali o środki unijne w ramach działania 2.6 „Zostań Małopolskim Przedsiębiorcą”.

Badania były przeprowadzone przy pomocy kwestionariusza ankiety, realizowano je w dwóch etapach. Pierwszy odbył się w 2009 roku i objął 45 mikro przedsiębiorców. Drugi odbył się w 2010 roku i objął 30 mikro przedsiębiorstw. Ze względu na wymogi związane z programem, wszyscy respondenci reprezentowali jednoosobową działalność gospodarczą.

Przedsiębiorcy realizowali różnego typu działania inwestycyjne. Inwestowali przede wszystkim w: maszyny i urządzenia produkcyjne o podobnych parametrach produkcyjnych

do posiadanych, maszyny i urządzenia ze względu na nową technologię, poprawę jakości, kupowali również licencje i patenty. Większość z tych inwestycji można uznać za innowacyjne. Wyniki badań przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Struktura inwestycji małopolskich mikro przedsiębiorstw w latach 2009-2010

Struktura inwestycji	Odsetek mikro przedsiębiorstw, które realizowały inwestycje [%]	
	2009	2010
Maszyny i urządzenia produkcyjne	34	18
Maszyny/nowe technologie	32	32
Licencje i patenty	21	21
Nowe technologie	21	43
Ochrona środowiska	3	7
B+R	5	14
Poprawa jakości	37	46
Wdrożenie systemu jakości	-	7
Informatyzacja	24	43
Modernizacja biur	5	18
Szkolenia	5	-
Transport	-	4
inne	-	4

Źródło: badania własne.

Pomiędzy rokiem 2009, a 2010 można zauważyć pewne różnice. W 2009 roku znacznie więcej (o 16%) inwestowało w maszyny o podobnych parametrach do posiadanych, natomiast liczba przedsiębiorstw inwestujących w maszyny ze względu na nowe technologie, oraz licencje i patenty w obu latach była taka sama. W 2010 roku znacznie więcej przedsiębiorstw (o 22% więcej) inwestowało w nowe technologie oraz o 9% więcej inwestowało w poprawę jakości. Dodatkowo w 2010 roku 7% ankietowanych wdrażała system jakości. W 2010 roku również znacznie więcej firm inwestowało w informatyzację swoich przedsiębiorstw oraz modernizację biur.

Inwestycje realizowane przez małopolskich mikro przedsiębiorców były bardzo zróżnicowane pod względem kapitałowym. Ich wartość wynosiła od 10 000 zł do 100 000 zł. Większość przedsiębiorców poniosła nakłady inwestycyjne w wysokości 50 000 zł. Głównie ze względu na wysokość dotacji unijnej, która wynosiła maksymalnie 40 000 zł. Wymogiem programu było zainwestowanie również części kapitału własnego.

Jak wykazano w powyższej części artykułu, w całym polskim sektorze MSP na przestrzeni lat 1999-2009, głównym źródłem finansowania inwestycji był kapitał własny wspierany w ograniczonym stopniu kredytem bankowym i leasingiem.

Podobnie w przypadku małopolskich mikro przedsiębiorstw, zarówno w 2009 jak i 2010 roku, głównym źródłem finansowania działalności inwestycyjnej był zysk zatrzymany i kapitał właścicieli. Ponad to w 2009 roku 6% respondentów pozyskało venture capital, czego w roku 2010 nie odnotowano (tab. 8).

Tabela 8. Własne źródła finansowania inwestycji w latach 2009-2010

Źródła finansowania	Odsetek mikro przedsiębiorstw korzystających z kapitału własnego [%]	
	2009	2010
Zysk	52	71
Kapitał właścicieli	42	75
Venture capital	6	0

Źródło: opracowanie własne.

Oprócz kapitałów własnych, w badanej grupie przedsiębiorcy korzystali także ze środków unijnych, ale wynika to ze specyfiki badanej populacji. Natomiast podobnie jak w przypadku przedsiębiorców z całego polskiego sektora MSP nie objętych projektem UE, tylko niewielka część korzystała z kredytów bankowych. Niewielki odsetek uzyskał poręczenia kredytowe z funduszy poręczeń kredytowych oraz korzystał z pomocy inkubatorów przedsiębiorczości. Wyniki badań zamieszczono w tabeli 9.

Tabela 9. Obce źródła finansowania inwestycji w latach 2009 -2010 w małopolskich mikro przedsiębiorstwach

Źródła finansowania	Odsetek mikro przedsiębiorstw korzystających poszczególnych źródeł finansowania [%]	
	2009	2010
Kredyt bankowy	32	14
Leasing	29	14
Factoring	0	0
Franchising	0	0
Fundusze UE	84	96
Poręczenia	3	0
Fundusze pożyczkowe	3	0
Inkubator przedsiębiorczości	3	0
inne	0	0

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 8, zarówno w 2009 jak i 2010 roku, w odniesieniu do obcych kapitałów, korzystano tylko z trzech źródeł finansowania inwestycji: kredytów bankowych, leasingu i środków unijnych.

W 2010 roku w porównaniu do 2009, znacznie mniej, (o 18% mniej) firm korzystało z kredytów bankowych, o 15% mniej finansowało inwestycje leasingiem. Nikt nie korzystał z finansowania venture capital, poręczeń funduszy kredytowych oraz pomocy inkubatorów przedsiębiorczości.

Ze względu na problemy z pozyskaniem kredytów bankowych na prowadzenie działalności gospodarczej część przedsiębiorców aby sfinansować planowane inwestycje zaciąga kredyty bankowe dla osób fizycznych i przeznacza je na realizację inwestycji. Wyniki badań zamieszczono w tabeli 10.

Tabela 10. Odsetek przedsiębiorców realizujących inwestycje z kredytów bankowych dla osób fizycznych w latach 2009-2010

Wyszczególnienie	Odsetek przedsiębiorstw korzystających z kredytów dla osób fizycznych [%]	
	2009	2010
Tak	6	4
Nie	69	86
Mam taki zamiar	25	11

Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z danych zaprezentowanych w tabeli 10, w 2010 roku mniej firm o 2% korzystało z tej formy kredytowania i również mniej o 14% miało zamiar pozyskania tych środków.

6. Podsumowanie

Z analizy wyników badań przedstawionych w niniejszym referacie wynika, że głównym źródłem finansowania inwestycji w latach 1999-2010, w polskim sektorze MSP, był kapitał własny. Drugim źródłem finansowania inwestycji był kredyt bankowy. W przypadku tego źródła można zauważyć pewne zmiany w analizowanym okresie. Na początku lat dziewięćdziesiątych znacznie więcej firm korzystało z tej formy finansowania inwestycji (prawie 40%), a od 2004 roku występuje tendencja spadkowa (tab. 1). Ze względu na duże ryzyko i problemy finansowe MSP, banki zaostrzyły kryteria przyznawania kredytów dla tej grupy podmiotów. Znaczny spadek liczby przedsiębiorców finansujących inwestycje z wykorzystaniem kredytów bankowych można zaobserwować także w roku 2008, kiedy to banki w obawie przed skutkami kryzysu jeszcze bardziej zaostrzyły politykę kredytową i połowa wniosków złożonych przez MSP spotkała się z decyzją odmowną.

Ze względu na problemy z pozyskaniem kredytów bankowych przedsiębiorcy tę lukę kapitałową wypełniają leasingiem. W przypadku tego źródła na początku lat dziewięćdziesiątych prawie ¼ przedsiębiorców korzystała z tej formy finansowania inwestycji, jednak od roku 2004 można również zauważyć wyraźną tendencję spadkową.

Wraz z jednoczeniem się rynku europejskiego powstała dla przedsiębiorców możliwość aplikowania o środki wsparcia z programów unijnych. Co prawda z tego źródła korzysta niewielki odsetek przedsiębiorców, ale można zauważyć wzrost liczby przedsiębiorstw starających się o środki wsparcia (tab.3).

Drugą grupę badanych przedsiębiorstw stanowili małopolscy mikro przedsiębiorcy aplikujący o środki unijne w ramach projektu „Mała przedsiębiorczość szansą pracowników przemysłów restrukturyzowanych” realizowanego w ramach Priorytetu 2. Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego – działanie 2.5.

W tej grupie podobnie jak w całym polskim sektorze MSP głównym źródłem finansowania inwestycji był kapitał własny z tym, że większy odsetek przedsiębiorców korzystał z kredytów bankowych. Rok 2008, podobnie jak w całym sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, odznaczał się znacznym spadkiem udziału kredytów bankowych w finansowaniu działalności inwestycyjnej. Ze względu na specyfikę badanej grupy znaczny odsetek przedsiębiorców pozyskał środki z unijnych programów wsparcia (tab.6).

Trzecią badaną grupę stanowili również małopolscy mikro przedsiębiorcy, którzy aplikowali o środki wsparcia w latach 2009-2010 w ramach działania 2.6 „Zostań Małopolskim Przedsiębiorcą”.

W tej grupie przedsiębiorstw strategia finansowania działalności była również oparta na kapitale własnym, wspieranym kredytem bankowym, leasingiem i środkami z funduszy unijnych. W roku 2009 udział kredytów bankowych i leasingu w finansowaniu inwestycji realizowanych przez małopolskich mikro przedsiębiorców był znacznie wyższy niż w całym polskim sektorze MSP. Jednak wyniki badań wskazują w roku 2010 na znaczny spadek liczby przedsiębiorców korzystających zarówno z kredytów bankowych jak i leasingu (tab. 8 i 9).

Reasumując powyższe rozważania można stwierdzić, że polski sektor małych i średnich przedsiębiorstw stosuje konserwatywną strategię finansowania działalności inwestycyjnej, opartą na kapitale własnym. Natomiast małopolskie przedsiębiorstwa aplikujące o środki unijne wykorzystują w większym stopniu kredyty bankowe i środki unijne, choć nadal dominującym źródłem finansowania działalności inwestycyjnej jest kapitał własny.

7. Literatura

- [1] Duda J., *Decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw polskich z sektora MSP*, [w:] prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego, Wrocław, 2009.
- [2] Kopyciński P., Mamica Ł., *Raport z badania popytu na innowacje w ramach projektu „Rynek innowacji w Małopolsce”*, AE Kraków, Kraków, 2006.
- [3] Monitoring kondycji sektora MSP, PKPP Lewiatan, Warszawa 2006.
- [4] Monitoring sektora MSP, PKPP Lewiatan, Warszawa 2004.
- [5] Monitoring sektora MSP, PKPP Lewiatan, Warszawa, 2009.
- [6] Okoń – Horodyńska E., *Narodowy system innowacji w Polsce*, AE w Katowicach, Katowice 1998.
- [7] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2006-2007*, (red.) 9. Żołnierski A., Zadura-Lichota P, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2008.
- [8] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008-2009*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010.
- [9] Stabryła A., *Zarządzanie strategiczne w teorii i praktyce firmy*, PWN, Warszawa-Kraków 2000.

Streszczenie

Streszczenie: ze względu na fakt, że małe i średnie przedsiębiorstwa są siłą napędową gospodarki, to ich działalność, w szczególności, finansowa i inwestycyjna jest przedmiotem szeregu badań i dyskusji. Mówi się o niskim stopniu konkurencyjności tych przedsiębiorstw, co w głównej mierze jest związane z problemami pozyskania kapitałów ze źródeł zewnętrznych na działalność inwestycyjną. Dlatego też, w niniejszym referacie przedstawiono strukturę inwestycji oraz źródła finansowania działalności polskiego i małopolskiego sektora MSP. W związku z tym, że akcesja Polski do UE stworzyła przedsiębiorcom nowe możliwości pozyskania środków finansowych z funduszy unij-

nych, w drugiej części referatu zaprezentowano wyniki badań własnych autorki przeprowadzone w dwóch grupach małopolskich MSP, które aplikowały o środki z funduszy Unii Europejskiej. Celem tych badań było określenie strategii finansowania działalności inwestycyjnej tej grupy przedsiębiorstw.

Słowa kluczowe: strategie finansowania, inwestycje, źródła finansowania, sektor MSP.

FINANCING STRATEGIES OF POLISH SMES' INVESTMENT ACTIVITIES ON THE EUROPEAN UNION MARKET

Summary

Due to the fact that small and medium enterprises are a driving force for the economy, their activity, particularly financial and investment one, is the subject of many studies and discussions. It is said that the competitiveness level of those enterprises is low, what is mainly related to the problems with gaining capital for investment activities from external sources. That is why in the presented paper the investment structure and financing sources of SMEs' sector activities in Poland and Malopolska is shown. Because Polish accession to the EU created new chances for gaining capital from EU funds by entrepreneurs, the second part of the paper presents the results of surveys conducted by the author in two groups of SMEs in Malopolska that had applied for European Union funds. The goal for this research was to define the financing strategy of investment activities in enterprises belonging to those two groups.

Keywords: financing strategies, investments, financing sources, SME sector.

Translated by Joanna Duda

JOANNA DUDA
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
e-mail: aduda@zarz.agh.edu.pl

